

Karaś, Halina

Barbara Bartnicka (1927-2011)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 74, 46-48

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

7. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

BARBARA BARTNICKA (1927–2011)

3 listopada 2011 roku zmarła Profesor Barbara Bartnicka, długoletnia i aktywna członkini Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od roku 1983), językoznawca, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, związana wiele lat z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Po uzyskaniu magisterium na filologii polskiej Uniwersytetu Warszawskiego w 1953 roku (pracę magisterską *Język Henryka Rzewuskiego* wykonała pod kierunkiem prof. Witolda Doroszewskiego) rozpoczęła pracę w Katedrze Języka Polskiego Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie, utrzymując ścisły kontakt ze środowiskiem uniwersyteckim. Po kilku latach zespół pracowników tej katedry został przeniesiony do Zakładu Metodyki Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Doktorat uzyskała w 1961 roku na podstawie rozprawy przygotowanej także pod kierunkiem prof. W. Doroszewskiego *Polskie ludowe nazwy grzybów*. Pracę habilitacyjną *Adiektywizacja imiesłowów w języku polskim* opublikowała w 1970 roku, uzyskując stopień doktora habilitowanego, a następnie po dwóch latach została mianowana na stanowisko docenta. Kolejna jej książka *Funkcje semantyczno–składniowe bezokolicznika we współczesnej polszczyźnie*, wydana drukiem w 1982 roku, stała się podstawą mianowania na profesora nadzwyczajnego w 1983 roku. W 1993 roku Barbara Bartnicka została profesorem zwyczajnym.

Zainteresowania badawcze Profesor Barbary Bartnickiej były szerokie. Dotyczyły metodyki nauczania języka polskiego (także jako języka obcego), dialektologii, historii języka polskiego, języka pisarzy, współczesnej polszczyzny (w tym także kultury języka, stylistyki, gramatyki współczesnego języka polskiego).

Sprawie nauczania języka polskiego poświęciła wiele czasu i energii. Była autorką podręczników szkolnych, recenzentką wielu pomocy dydaktycznych, uczestniczyła w audycjach radiowych i telewizyjnych programach edukacyjnych, prowadziła działalność odczytową dla nauczycieli i uczniów szkół podstawowych i średnich. Jako lektor języka polskiego w Ołomuńcu (1966–1969), Greifswaldzie (1969), Tokio

(1978–1979), Lipsku i Tybindze (1983) zdobyła doświadczenie w nauczaniu cudzoziemców, a owocem tego były pomoce dydaktyczne dla cudzoziemców uczących się języka polskiego: podręczniki, skrypty i słowniki napisane samodzielnie lub we współpracy, np. *Język polski dla cudzoziemców. Ćwiczenia leksykalne*; *Słownik podstawowy języka polskiego dla cudzoziemców* (z R. Sinielnikoff), *Uczymy się polskiego* cz. I–II (z W. Jekielem i in.), *Gramatyka języka polskiego dla cudzoziemców* (z H. Satkiewicz).

Ważną dziedziną aktywności naukowej i dydaktycznej Pani Profesor Barbary Bartnickiej była dialektologia. Z tego zakresu obroniła doktorat (*Polskie ludowe nazwy grzybów*), opracowała podręcznik do dziś wykorzystywany na studiach uniwersyteckich *Podstawowe wiadomości z dialektologii polskiej* (1958). Była (wraz z Barbarą Falińską) inspiratorką badań dialektologicznych na Mazowszu i Podlasiu. Pamiętam ją jako aktywną uczestniczkę ekspedycji terenowych, gdyż miałam okazję w 1988 roku uczestniczyć w prowadzonych przez nią obozach dialektologicznych w Knyszynie i Grajewie. Młodzież szkolna bardzo sobie ceniła kontakt z Panią Profesor, rozmowy z Nią, jej wykłady i odczyty.

Bogatą część dorobku naukowego Pani Profesor Barbary Bartnickiej stanowił język pisarzy. Zainteresowania te trwały przez całe jej życie zawodowe, począwszy od pracy magisterskiej aż po ostatnie lata Jej aktywności naukowej, gdy brała udział w opracowywaniu słownictwa pism Stefana Żeromskiego. Plonem tych zainteresowań są dwie monografie poświęcone językowi Żeromskiego: *Świat dźwięków* (jako tom 4 *Słownictwa pism Stefana Żeromskiego*, Kraków 2002) i *Świat doznań zmysłowych* (jako 8 tom *Słownictwa pism Stefana Żeromskiego*, Warszawa 2008). Językowi Henryka Rzewuskiego, od którego rozpoczęła swoje badania naukowe, poświęciła również dwie monografie (*O języku Henryka Rzewuskiego*, 1996, i *O języku Henryka Rzewuskiego. Ciąg dalszy*, 1998) oraz 10 artykułów. W cyklu artykułów dotyczących pisarzy dawnych i współczesnych, m.in. S. Przybyszewskiego, J. Krzysztonia, J. Brzękowskiego, Autorka reprezentowała różne podejście do tekstu i różną metodę opisu. Artykuły te, zarówno publikowane wcześniej, jak i niepublikowane, zostały włączone do tomu wydanego w 1992 roku *Studia nad językiem pisarzy*.

Biografię i bibliografię prac Profesor Barbary Bartnickiej zawierają m.in.: 1) *Studia językoznawcze*, praca zbiorowa pod red. Władysława

Kupiszewskiego, Kielce–Warszawa 1998, tu: W. Decyk–Zięba, B. Taras, *Działalność naukowo–dydaktyczna Profesor Doktor hab. Barbary Bartnickiej* (s. 5–8), oraz *Bibliografia prac od 1956 do 1997*, zestawiona przez Wandę Decyk, s. 9–15; 2) „Poradnik Językowy”, 1988, z. 1, tu: Małgorzata Marcjanik, *Sylwetka naukowa profesor Barbary Bartnickiej wraz z Wykazem publikacji* (s. 2–6).

Pani Profesor Barbara Bartnicka była wybitnym naukowcem, badaczem dziejów i współczesności języka polskiego, aktywną członkinią Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, także Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wągów, Towarzystwa Kultury Języka, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, propagatorką wiedzy o kulturze języka polskiego w różnych środowiskach, człowiekiem twórczym i niesłuchanie zaangażowanym w sprawy nauki i jej popularyzacji.

Pani Profesor Barbara Bartnicka pełniła też wiele funkcji kierowniczych, była m.in. zastępcą kierownika Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum (1971–1976), a następnie dyrektorem tej instytucji (1981–1984), prodziekanem Wydziału Polonistyki (1976–1978), przewodniczącą Rady Naukowej Instytutu Języka Polskiego UW (od 1991 aż do przejścia na emeryturę). Za zasługi odznaczona została m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, medalem KEN.

Ostatnie lata życia były dla Pani Profesor szczególnie trudne ze względu na chorobę uniemożliwiającą Jej pracę naukową i kontakt ze środowiskiem uniwersyteckim. Zawsze jednak żywo interesowała się sprawami nauki, Wydziału Polonistyki, sprawami bliskich Jej osób. Chętnie gościła nas w swoim mieszkaniu i czekała na rozmowy telefoniczne i na nasze wizyty, gdyż sama nie mogła już samodzielnie wychodzić. Zawsze te rozmowy były bardzo inspirujące, dawały świadectwo Jej wielkiej wiedzy nie tylko językoznawczej.

Odeszła od nas 3 listopada 2011 roku, pozostawiając po sobie duży dorobek naukowy i — przede wszystkim — pamięć o wspaniałym (nie tylko pod względem naukowym) Człowieku.

Halina Karaś